

O OPERĂ UITATĂ A SCULPTORULUI CAROL STORCK DIN PERIOADA SA AMERICANĂ

ADRIAN-SILVAN IONESCU

Sculptorul Carol Storck (1854—1926) a petrecut câțiva ani în Statele Unite ale Americii la începuturile carierei sale, fapt ce a avut urmări benefice pentru activitatea sa ulterioară și pentru relațiile pe care și le făcuse cu tineri artiști întâlniți acolo. După ce deprinsese primele noțiuni artistice în atelierul tatălui său, renumitul sculptor bucureștean Karl Storck (1828—1887), apoi în acela al lui Augusto Rivalta (1837—1925) din Florența, tânărul Carol pleacă spre Philadelphia în toamna anului 1876. La această decizie îl îndemnase o americană bogată, Mary Gilpin, pe care o cunoscuse în Italia și îl convinsese de urmările salutare pe care le-ar fi avut traversarea oceanului pentru activitatea sa artistică; rezultatul imediat al acesteia era evitarea încorporării în armata ce se pregătea pentru războiul cu Imperiul Otoman ce se arăta iminent în acel sfârșit de an 1876.

Nu i-a fost ușor să răzbată în lumea artistică americană, chiar dacă își găsisse protectori influenți și prieteni prestigioși printre plasticieni, unul dintre ei fiind chiar Thomas Eakins (1844—1916), controversatul pictor și profesor la Academia de Arte Frumoase a Pennsylvaniei, unde tânărul de 22 de ani avea să se înscrie ca student. Sculpturile sale în teracotă, de mici dimensiuni, ce repre-

zentau scene de gen agreate de public s-au bucurat de succes și au început să fie cumpărate de colecționari.

Sentimentele filiale ce i le purta bătrânul gravor John Sartain (1808—1897) au avut mare importanță pentru perioada petrecută de Carol Storck în America: pe lângă bunele sfaturi și protecția acestuia i-au fost mijlocite și întâlniri cu persoane sus-puse din societatea Philadelphiei, virtuali amatori de lucrări de artă create de tânărul venit din România. Prin intermediul lui Sartain primește o importantă comandă — executarea bustului reverendului William Smith, primul rector al Universității Pennsylvania. Horace W. Smith, descendentul aceluia cărturar, îi comandă această lucrare pe care artistul o execută în 1879. John Sartain acționa ca un mediator și reprezentant al intereselor sculptorului. În corespondența artistului cu prietenii săi americani, păstrată la Cabinetul de Manuscrise al Bibliotecii Academiei Române, se află mai multe scrisori în care se fac referiri la acest bust și la beneficiarul său, care nu era unul dintre cei mai corecți platnici, așa cum s-ar fi convenit, date fiind condițiile materiale precare ale autorului. În epistola din 21 ianuarie 1879¹ (Anexa I), Sartain îl informează pe Storck de convorbirea avută cu Horace W. Smith

în privința bustului pe care se hotărâse să i-l comande spre execuție și a plății pe care nu o putea onora decât luna următoare. Dar situația financiară se va dovedi la fel de neclară și peste nouă luni, când lucrarea fusese demult terminată și predată: în scrisoarea sa din 28 octombrie 1879² (Anexa II), bătrânul gravor își anunța protejatul că, după ce îi trimisese o notă incorectului Smith la locuința acestuia de la Falls of Schuylkill, se și întâlnise cu el, întâmplător, pe stradă și avusese o discuție din care reieșea că beneficiarul încă nu putea achita costul sculpturii, așteptând să-i fie publicată o carte ce spera să îi aducă fondurile necesare acoperirii onorariului.

Se pare că, inițial, bustul trebuia să fie turnat în bronz dar, în scrisoarea din 21 mai 1879³, (Anexa III) Sartain îi recomanda sculptorului să insiste a-l ciopli în marmură; discutase în acest sens cu profesorul Stille, rectorul din acea vreme al Universității, către care îl îndruma pe Storck să se adreseze în vederea finalizării lucrării care avea să fie expusă în acel lăcaș de cultură. Peste șase zile, Horace W. Smith dona bustul străbunicului său Universității Pennsylvania ca un omagiu adus ilustrului său precursor ce-și dedicase mulți ani din viața acelei prestigioase instituții în chiar perioada de cristalizare a învățământului academic în Lumea Nouă. Donația era însoțită de o scrisoare, datată 27 mai 1879⁴, (Anexa IV), prin care Smith își argumenta oferta și dorința ca memoria strămoșului său să fie păstrată prin această lucrare de artă.

Participând la Expoziția Anuală a Academiei de Arte Frumoase din 1879, Carol Storck prezintă acest bust împreună cu alte două portrete — unul din teracotă, al unui bărbat și altul din ghips patinat al pictorului Mariano Fortuny — și compoziția „Shylock și Portia” (inspirată de piesa lui William Shakespeare, *Neguțătorul din Venetia*). În catalogul publicat cu acel prilej, lucrările sale sunt înscrise la numerele 341, 351, 573 și 574⁵. „Bustul rectorului Smith” apare sub numărul 351 precizându-se că proprietarul este Horace W. Smith.

Cățiva prestigioși istorici de artă care s-au ocupat în exegezele lor de viața și opera lui Carol Storck — Günther Ott⁶, George Oprescu⁷, George P. Nedelcu⁸ și Mihai Ispir⁹ — menționează această lucrare de a cărei existență aflaseră fie din surse orale, fie din corespondența sculptorului fie din catalogul mai sus menționat. Dar nici unul nu o văzuse și, în consecință, nu a putut da mai multe informații despre ea și nici nu a putut-o

Bustul reverendului William Smith

analiza din punct de vedere al calităților plastice. În timpul unei documentații în Statele Unite, în luna septembrie 1993, am avut noi șansa să descoperim această lucrare de tinerețe a lui Carol Storck la Universitatea Pennsylvania din Philadelphia unde era păstrată de 115 ani, la mare cinste, în Smith Hall, o clădire de cărămidă în stil victorian, care adăpostea Departamentele de Istoria Artei, Istorie și Sociologie. (În momentul vizitei noastre edificiul era în curs de renovare astfel că sculptura se păstra la loc sigur, într-un depozit al universității).

Deși se intenționase transpunerea portretului în material definitiv el a rămas în ghips, așa cum i l-a predat Storck lui Horace W. Smith. Bustul are înălțimea de 60 cm, lățimea de 48 cm și grosimea de 33 cm. Reverendul dr. William Smith este prezentat îmbrăcat în roba academică specifică dar păstrându-și gulerul ecleziastic. Acest veșmânt amplu i-a oferit sculptorului posibilitatea de a-și demonstra măiestria în

Bustul reverendului William Smith — profil

tratarea faldurilor. Trăsăturile personajului amintesc de acelea ale altor gânditori iluminiști americani precum Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, James Monroe, Alexander Hamilton sau George Washington. Ele denotă un intelectual matur și voluntar, cu privire pătrunzătoare, spiritualizată, nas puternic, buze subțiri și bărbie frumos desenată. Părul îi este aranjat peste urechi și prins în coadă, la spate, după moda secolului al XVIII-lea în care trăise reverendul. Pentru o lucrare executată din imaginație, fără model, doar după descrierile strănepotului și, poate, după vreun portret în ulei aflat în posesia acestuia,

bustul rectorului Smith este o sculptură meritorie, plină de expresivitate și vibrând de viață. Figura nu este înghețată într-o gravă atemporalitate — așa cum obișnuiau artiștii secolului al XIX-lea să trateze portretele înaintașilor iluștrii, părinți ai patriei, făuritori de legi și de instituții democratice — ci, păstrând o atitudine demnă, schițează un gest cu capul, spre dreapta, ca și când ar intenționa să se adreseze unui auditoriu. Această derogare de la frontalitate creează un joc binevenit ce este în perfectă concordanță cu draparea generoasă a togei, spărgând euritmia cutelor ce ar fi riscat un prea pronunțat și fastidios paralelism dacă s-ar fi păstrat axa de simetrie a chipului. Semnătura autorului este aplicată pe latura stângă: *Storck sculpt [sit]*.

Chemat de tatăl său în România spre a-l ajuta la importante comenzi ce le primise, Carol Storck părăsește Statele Unite la sfârșitul lunii iulie 1880, lăsând în urma sa regretele prietenilor ce-l prețuiau pentru talentul, abnegația și spiritul său camaraderesc. Dar lasă și un număr de lucrări în colecții particulare iar altele în diverse stadii de execuție (turnare, ardere, finisare, patinare), sperând să se reîntoarcă nu peste mult timp. Același lucru îl sperau și amicii săi care îl informau cu regularitate în scrisorile lor despre evoluția lucrului la modelele lăsate în grija lor, despre viața artistică din Philadelphia și mișcarea politică din America, garnisindu-și textele cu glume și amintiri comune, schițe și fotografii menite să-i ostoiască dorul celui îndepărtat. Corespondența lor se menține, cu regularitate, până în 1886, când, din motive necunoscute încă, este întreruptă de ambele părți. Este posibil ca grijile multiple și activitatea intensă din atelierul părintesc să îl fi oprit pe tânărul Storck a fi la fel de prompt în răspunsuri ca în primii doi-trei ani de după repatriere. Sau, poate, certitudinea că nu se va mai întoarce vreodată în State îl făcuse să înceteze în chip deliberat o corespondență ce nu își mai avea fundament, vremurile schimbându-se radical, pe ambele maluri ale Oceanului Atlantic, iar

problemele comune, care uniseră până atunci pe vechii prieteni să devină, dintr-o dată, incompreensibile înveteraților epistolieri.

Prin descoperirea bustului doctorului reverend William Smith la Universitatea Pennsylvania, pe lista operelor de artă românești aflate în posesia altor țări este adăugată o lucrare importantă a unuia dintre însemnații sculptori ai noștri¹⁰. Această valoroasă lucrare de tinerețe a lui Carol Storck — ce anunța deja pe marele portretist și sculptor de monumente funerare și de for public de mai târziu — a trebuit să aștepte 115 ani pentru a fi regăsită și semnalată publicului românesc dar și celui american pentru că, la universitate era păstrată cu respectul cuvenit unei lucrări de artă plastică reprezentând chipul unui întemeietor al aceluia lăcaș de cultură, dar autorul era total ignorat și doar datorită informațiilor furnizate de noi și-a căpătat identitatea necesară. Alte lucrări de Carol Storck aflate încă în Statele Unite ale Americii sunt în așteptarea acelor cercetători scrupuloși și dedicați care să le depisteze și identifice, restituindu-le patrimoniul național și universal.

¹⁰ Mulțumim, și pe această cale, doamnelor Hannah Poole și Gale Pietarzyk de la University of Pennsylvania pentru ajutorul acordat în depistarea bustului reverendului doctor William Smith în depozitele acelei instituții. Aceleași mulțumiri se cuvin și doamnelor Cheryl Leibold, arhivist, și Marietta P. Boyer bibliotecar, de la Pennsylvania Academy of the Fine Arts pentru îndrumările și informațiile furnizate. Nu poate fi uitat neprețuitul și generosul concurs acordat de doamnele Mihaela Fărcaș și Doina Adam și de sculptorul Viorel Fărcaș pe tot parcursul șederii noastre în Philadelphia și de materialul fotografic și documentar procurat ulterior, pentru care le păstrăm întreaga noastră grațitudine.

ANEXA I

„Philad[elphia] 21 Ian[uarie] 1879
728 Sansom St[reet]

Dragul meu prieten Storck

Horace W. Smith m-a căutat astăzi în legătură cu modelarea bustului străbunicului său, despre care ți-am vorbit acum câteva timp.

Este lucru stabilit că tu îl vei face, în termenii în care m-ai autorizat să-i formulez. El a spus că nu va avea fonduri până la întâi al lunii viitoare iar după aceea îmi va aduce banii pentru tine.

*Al tău,
John Sartain''*

ANEXA II

NOTE

¹ Biblioteca Academiei Române, Cabinetul de Manuscrise, Corespondență Carol Storck S 35 (2) CCCXXXIV

² *Ibidem* S 35 (4) CCCXXXIV

³ *Ibidem* S 35 (3) CCCXXXIV.

⁴ Arhiva Universității Pennsylvania, Fondul H. W. Smith, II, 414.

⁵ „Pennsylvania Academy of the Fine Arts' Annual Exhibiton Catalog 1879”, p. 13, 14, 22; Peter Hastings Falk (editor) — *The Annual Exhibiton Record of the Pennsylvania Academy of the Fine Arts 1876—1913*, Sound View Press, Medison 1989, p. 458.

⁶ Günther Ott — *Sculptorii din familia Storck*, Publicațiile Fondului Elena Simu, V, Academia Română, Imprimeria Națională București 1940.

⁷ Acad. G. Oprescu — *Sculptura românească*, ediția II-a revăzută, Editura Meridiane, București 1965.

⁸ George P. Nedelcu — *A Romanian Sculptor in America (1876—1880)*, în „Revue Roumaine d'Histoire de l'Art” tome XII/1975.

⁹ Mihai Ispir — *Carol Storck at the Pennsylvania Academy of the Fine Arts*, în „Revue Roumaine d'Histoire de l'Art” tome XXIII/1986.

„Phila[delphia] 28 Oct[ombrie] 1879
728 Sansom St[reet]

Prietene Storck

I-am scris o notă lui Horace W. Smith la Falls of Schuylkill, așa cum am spus că voi face. Ieri l-am întâlnit pe stradă. A spus că mi-a primit nota și s-a scuzat pentru prevaricațiunea cu banii zicând că îi fusese imposibil să facă rost. [A spus] că în câteva zile va fi publicat al doilea volum al său și acesta îi va aduce mijloace bănești și va plăti totul odată. I-am spus să nu aștepte aceasta ci să plătească o parte imediat ce primește ceva, dacă nu are, pe moment, destul pentru tot

*Al tău,
John Sartain''*

ANEXA III

„Phila[delphia] 21 Mai 1879
728 Sansom St[reet]

Dragul meu D. Storck

Am avut o convorbire despre tine și perspectivele tale profesionale cu profesorul Stille, rectorul de la Pennsylvania și i-am spus că i te voi recomanda și el te așteaptă. A zis că este în clădirea Universității în fiecare zi înainte de amiază, exceptând sâmbăta. Cred că va fi ușor să îl convingi să faci bustul lui Smith în marmură în loc de bronz. Am discutat aceasta cu el.

*Al tău,
John Sartain*

ANEXA IV

„Falls of Schuylkill 27 Mai 1879

„Onor. Comitet Director — University of Pennsylvania Domnilor

Dați-mi voie să ofer Onor. dumneavoastră Comitet un bust de ghips al strămoșului meu Rev[erendul] William Smith, D. D., primul Rector al Colegiului din Phil[adelphi]a pe care l-am modelat pentru a-l accepta dumneavoastră.

Sunt determinat să fac acest dar Universității din profunda convingere că serviciile Doctorului Smith către instituție, în faza ei incipientă, au fost de cea mai mare valoare și, ca descendent al său, doresc ca amintirea acelor servicii să nu fie uitată — această convingere m-a determinat, de asemenea, să-mi dedic mulți ani din viață pregătirii și publicării unei prezentări a utilei sale vieți, atât cât modestele mele posibilități mi-au permis să o fac.

De aceea, domnilor, prin acceptarea acestui bust și a unui exemplar al lucrării mele veți îndatora mult pe

*Umilul dumneavoastră servitor
Horace W. Smith'*

SUMMARY

After studying for five years in Italy with the sculptor Augusto Rivalta Carol Storck (1854—1926) left for the United States in the fall of 1876.

He was persuaded to go to Philadelphia by a wealthy American lady, Mary Gilpin, with whom Storck made acquaintance in Florence. She offered to pay the travel fees and promised a glorious future in the New World for the young artist. But, not long after their arrival in the States, the relationship broke down. There were hard times for Storck in a foreign country, without relatives or friends. But he soon made new acquaintances in the art world of that important American city. One of his advisors and protectors was the engraver John Sartain.

Through his relations in academic circles John Sartain managed to obtain a commission for his young Romanian friend. In 1879 Carol Storck was commissioned the portrait of Reverend William Smith, the first Provost of the University of Pennsylvania. Horace W. Smith, the great grandson of Dr. Smith intended to have that bust casted in bronze. But he had no means for doing this, so that the portrait remained in plaster. Even Storck had troubles in receiving the payment for his work in due time. Through his letter of May 27, 1879, Horace W. Smith offered the plaster bust of Provost Willam Smith to the Board of Trustees of the University of Pennsylvania. Since the bust was on display at the University, preserved with due care and reverence.

All the Romanian art historians who wrote about Carol Storck's works mentioned this portrait done during his formative years. But none saw it. I had the opportunity to discover this outstanding work during a trip to Philadelphia in late September 1993. I would like to thank Ms. Hannah Poole and Ms. Gale Pietarzyk from the University of Pennsylvania and to Ms. Cheryl Leibold, archivist, and Ms. Marietta P. Boyer, librarian, from the Pennsylvania Academy of the Fine Arts their assistance. In particular I must acknowledge my whole debt of gratitude to Ms. Doina Adam, to Ms. Mihaela Fărcaș and to Mr. Viorel Fărcaș for providing the illustration for this paper.